

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

227. An vir, qui post sententiam diuortij latam adulterium commisit,
teneatur reconciliari cum vxore nocenti dimissa? Et notatur, quòd quando
res est integra ex parte innocentis, eo quòd iam statum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Sup hoc inf
in Ref. 132.
§. 2. & lege
etiam alium
§ eius an-
not.

§. 1. **C**um ex adulterio publico oriatur diuortium, *ex cap. significasti, de diuort. & Doctores* citandis, respondeo, & assero prius, adulteram in nostro casu posse ingredi Religionem & in illa profiteri, si prius precedat coniugis innocentis licentia, imò puro sufficere, si id sciat innocens, nec contradicatur eum possit. Ratio est, quia hoc pacto satis videtur data licentia, & scienti ac volenti nulla fit iniuria. Vnde obseruat Doctores indiuidualiter pro casu nostro, quod si vxor sententia lata à Iudice seculari de eius adulterio, vel illo notorio existente, detrudatur in monasterium penitentiam actura; si intra biennium illius reclusionis non illam repetat vir, poterit Religionem profiteri: ea enim repetitionis omissione censetur, Iure sic disponente, consentire ingressui: habetur *Auth. scd. hodie, Cod. ad leg. Iul. de adulter.* cuius decisio Iure Canonico reuocata non est, vt rectè aduertit Abbas *cap. gaudemus, de diuort. n. 7. Hostiensis ibi n. 3. Ioan. Andreas n. 3. Ancharanus n. 2. Basil. Ponce lib. 9. c. 19. n. 3. Sanch. li. 10. disp. 10. n. 8.*

Sup. conten-
to in hoc §.
in Ref. nor.
præterit, §.
De iplo.

2. Assero secundò, vt supradicta adultera profiteatur in Religione, non esse necessarium, vt innocens etiam ad Religionem transeat, vel votum castitatis emitat; sed posse manere in seculo absque vltimo voto. Probat, quia id aperte constat *ex cap. Agathusa 27. q. 2. vbi deciditur coniugem ingressum in Religionem, vxore manente in seculo absque voto restituendum esse vxori, nisi mulier fornicata sit.* Vnde textus prohibentes mutationem status alterius coniugis, altero in seculo manente, saltem absque castitatis voto, vt *cap. sane, cap. cum sis, cap. significasti, de conuers. coniugat.* loquuntur vbi matrimonium integrum, & illæsum perseverat, secus vbi est diuortium. Et ratio est aperta, quia cum innocens liber sit iugo debiti coniugalis, potest independenter ab vlla mutatione status adulteri ad Religionem, vel ad Ordines transire. At si id non posset ita liberè adulter, certè proveniret ob fauorem innocentis, ne videlicet iuri reconciliandi, quod habet derogetur: ergo renunciante innocente huic fauori, poterit nocens ita liberè transire ad ordines, vel ad Religionem vt ipse innocens. Quinimò neque ingrediente innocente in Religionem: astringitur nocens ad illius ingressum, vt bene aduertit Sotus *in 4. dist. 36. q. vnic. art. 5. ad 3. Layman lib. 5. sum. tr. 103. part. cap. 7. n. 12. Coninch disp. 35. dub. 5. init. concl. 1. Quia textus in cap. sane, cap. cum sis, cap. significasti, de conuers. coniug. exigentes mutuum coniugum ingressum, intelliguntur, cum matrimonij iura integra, & illæsa sunt; secus verò quando ob diuortium sunt diminuta. Et hæc omnia præter Doctores citatos tenet Castrus Palaus *tom. 5. disp. 3. punct. 6. §. 7. n. 2. & 4. Martinus Perez de matrim. disput. 56. sect. 7. num. 3. & seq. Hurtadus disp. 11. diff. 8. & alij penes ipsos.**

RESOL. CCXXVII.

An vir qui post sententiam latam diuortij adulterium commisit, teneatur conciliari cum vxore nocens dimissa?

Et notatur, quod quando res est integra ex parte innocentis, eo quod iam statum mutauit factus professus, vel Sacris initiatus, manifestum est nullum superesse ius innocenti ad reconciliandum adulteram.

Et quid si coniux sit Nouitius tantum, vel solum in minoribus constitutus?

Idem est, si tantum impediatur voto simplici extra Religionem tamen, quod potest redire ad suam coniugem nocentem, licet peccet, cum se exponat periculo violandi votum, tenebiturque reddere debitum, sed non exigere.

Et quando uterque coniux est adulter, & vnus ex eis

vitam emendauit, alter vero minime, licentia coniugi emendato petere diuortium? Ex part. guald.
& Milc. 3. Ref. 39.

§. 1. **N**egatiuam sententiam tenet Rebellus *lib. 5. num. 30. & seq.* & alij penes ipsum patrem adferuntur diuortij iuste celebrati, tranfit in rem iudicatum in fauorem innocentis, & in odium adultere, æque in poenam, & supplicium eius: ergo ab illo tunc sententiæ diuortij declarare manet innocens coniux liber ab obligatione reddendi debitum adultere petenti, & cohabitandi cum illa; & ideo rectè dicitur Durandus *in 4. dist. 39. quest. 2. Lectura de matr. quest. 62. art. 6.* post latam diuortij sententiam posse coniugem innocentem ad Religionem transire, in eaque adultero inconsulto, imò inuito profiteri: nec go semel diuortio legitime celebrato, nullum diuortium manet ius apud adulterum repetendi innocentem, etiam si innocens post sententiam diuortij fornicetur. Confirmatur: post sententiam diuortij coniux innocens non est coniux adulteri, quantum ad thorum, & cohabitationem: nam diuortium dissoluit matrimonium, et si non quoad vinculum, quoad thorum tamen, & cohabitationem, & uertit ab adultero ius quod habebat in corpus innocentis: ergo coniux innocens admittens fornicationem, post sententiam diuortij, nullam in se fert iniuriam coniugi adultero, quia ob fidem factam ius omne quod habebat erga personam innocentis, amisit. Et ita licet sententiam probrat, & sequitur Texeda *tom. 2. lib. 4. tract. 1. contr. 13. num. 41. contra Molinam.*

2. Sed ego existimo sententiam Molinæ estimatiuam esse probabilior, quam sequitur nouissime Pater Martinus Perez *de matrim. disp. 56. sect. 1. n. 1. Præpositus in 3. part. quest. 5. de indiff. matrim. dub. 11. num. 101. Hurtadus disp. 11. diff. 8. num. 11. Pontius de matrim. lib. 9. cap. 20. Coninch disp. 35. dub. 2. n. 13. & alij relati à Sanchez n. 27.* Dico igitur in casu de quo loquimur, non solum ex iudicis officio, sed ad petitionem partis cogendum esse innocentem postmodum nocentem nocenti dimisso reconciliari, obligatosque esse in conscientia hanc prætere reconciliacionem quolibet volente. Et ratio est manifeste, quia sententia diuortij ob adulterium ab altero coniuge commissum, non concedit innocenti ius ab eo diuertendi, sed ius quod ex adulterio acquisiuit, declarat, vt eo publicè uti possit. At ius quod ex adulterio innocenti acquisiuit, est dum innocens est: ergo facto nocente cessat prædictum ius, ac proinde obligatus est reconciliari, sicut obligaretur si adulterium commississet ante sententiam latam. Et hinc sententiam præter Doctores citatos docet etiam Castrus Palaus *tom. 5. disp. 3. punct. 6. §. 6. num. 11.* qui responder ad omnia argumenta quæ pro negatiua sententia adducit Sanchez, cuius tamen opinionem latius probabilem esse existimo.

3. Notandum est hic, quod quando res non est integra ex parte innocentis, eo quod iam statum mutauit, factus professus, vt sacris initiatus, manifestum est, nullum superesse ius innocenti ad reconciliandum adulterum. Patet, quia assumptis statu immutabilem, seseque tradidit Religioni per professionem, vel Ecclesie per Ordines ad sacra ministeria; vnde non potest ad coniugem redire, neque ab statu præfenti resiliere; & ideo cum statum assumens, omne à se ius matrimonij abdicauit. Quod si coniux innocens sit nouitius tantum, vel solum in minoribus constitutus, potest adhuc reconciliari; habet enim ius iustitiæ ad coniugem nocentem, & illud ius nondum impeditum est ab alio iustitiæ iure, quale habet Reli-

gio in professum, vel Ecclesia in sacris initiatum. Idem est, si tantum impediatur voto simpli, extra Religionem tamen, potest quidem redire ad suam coniugem nocentem, licet peccet, cum se exponat periculo violandi, tenebiturque redire, sed non exigere. Ita Perez *sect. 6. n. 3.* & alij. Quod tamen, & rectè limitat Palau *num. 13.* si factos Ordines, vel Religionem suscepisset, antequam sententia transferret in rem iudicatam; quia eo casu illegitimè Ordo, & Religio suscipitur, ideoque coniugi non planè dimisso præiudicare nequit.

4. Notandum est etiam hic obiter, difficultatem adesse inter Doctores, an quando uterque coniux est adulter, & vnus ex eis vità emendauit, alter verò minimè, liceatne coniugi emendato petere diuortium? In qua difficultate affirmat Sanchez *lib. 10. de matr. disp. 7. n. 4.* coniugem emendatum rectè, & iuste posse ab adultero in fornicatione sua perseverante recedere, atque cum illo diuortium celebrare, etiam si nulla inter eos præcesserit reconciliatio, dummodo eò iux perseverans in sua fornicatione, per coniugem emendatum fuerit admonitus. Sed Texeda *vbi supra n. 65.* contrarium docet: censet enim admonitum ex sola admonitione sibi facta, & reconciliatione oblata, sed non acceptata, nõ cessisse iuri diuertendi, quod ex alterius adulterio acquisiuerat; quia esto æquè nocens sit, ac petens reconciliationem, id solum probat non posse alteri accusare de delicto sibi non remisso, non tamen probat cessisse iuri diuertendi. His tamen non obstantibus sententiam Sanchez, pro sitis probabilem, quam etiam sequitur Laym. *lib. 5. tr. 10. p. 3. cap. 7. n. 14* & Coninch *disp. 35. dub. 2. n. 17.* licet cum Texeda sentiat Pontius *de matr. lib. 10. c. 17. in fin.* & Hurtadus *disp. 11. diffic. 3. n. 10.*

RESOL. CCXXVIII.

An copula sodomitica imperfecta, quia semen non fuit emissum, pariat instam causam diuortij?

Et quid est dicendum de acta bestialitatis, & brutalitatis?

Et asseritur dari veram diuortij causam marito, cum cuius vxore alius pollutionem habuit inter crura, ipsa volente & consentiente.

Et an oscula, amplexus, & tactus habita ab vxore cum viro alieno sint causa diuortij? Ex part. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 37.

§. 1. **P**RO negatiua sententia Texada *in Theol. mor. tom. 2. lib. 4. tr. 1. contr. 13. n. 14.* adducit Sanchez, Layman, & Filluciù, contra quos tamen acriter inuehitur opinioni affirmatiuæ adherendo; quia per illum concubitus, si sit habitus ex parte femine cum alieno viro, nimis malè tractatur matrimoniu, fidesque in illo promissa frangitur, maritus etiã manet maximè dedecoratus, & per hoc ignominia affectus; ergo ex eo quod per illam adulteriam copulam sodomiticã, siue non naturalem non decidatur vas intra semen, coniux innocens non amittit ius petendi diuortium ob maximum dedecus, & iniuriam ex ea copula illi illatam. Secundò, quia vbi reperitur verum adulterium, reperitur vera causa diuortij; sed tunc per illam copulam omittitur verum adulterium, cum thalamus sit violatus, & viro innocenti iniuria data: ergo est vera causa diuortij. Probat maior, quia verum adulterium ex quo matrimoniu efficitur iniuriatum, reperitur in accessu carnali vnus coniugis cum alieno; sed ibi reperitur accessus carnalis vnus coniugis cum alieno; ergo, &c. Confirmatur, quia ibi reperitur violatio alieni thori, quæ tribuit causam adulterij. Tertio, quia teste Sanchez *tom. 3. de matr. lib. 10. disp. 4. n. 13.* oscula, amplexus, & tactus habita ab vxore cum alieno viro sunt causa diuortij, si ea contingant cum talibus cit-

circumstantiis loci, & tēporis, ex quibus probetur adulterium; sed adulterium congressus, siue sodomiticus, siue naturalis habitus à femina coniugata cum alieno viro cum vasis penetratione, siue naturalis, siue innaturalis, etiam si fiat sine seminis effusione, infert maiorē iniuriã marito, quàm oscula, amplexus, & tactus habita cū vxore; ergo si per oscula, amplexus, & tactus datur causã diuortij, potiori iure debet dari per copulam sodomiticã. Explicatur hoc; magis læditur matrimoniu, & maior infamia afficitur maritus ex eo quod vxor eius habeat accessum sodomiticum cū alio viro, quàm quod osculetur ab illo, & amplectatur; sed oscula habita ab vxore cum alio viro inferunt veram diuortij causam, vt fatetur Sanchez: ergo, &c. Adde quod per quid magis denegari mariti fama potest, & honor eius vilipendi, quam quod vxor eius cum alio habeat copulam sodomiticam, etiam non consummatam, si fiat cum vasis penetratione?

2. His tamen non obstantibus, sententiam Sanchez, & aliorum tenet nouissimè Castrus Pal. *tom. 5. disp. 3. punct. 6. §. 1. n. 2.* vbi sic ait: nomine adulterij, ratione cuius diuortium celebrari ab innocente possit, etsi aliqui censuerint solam copulam naturalem cum alieno viro, vel femina esse intelligendam, cõmunis sententia defendit sodomiciã, & bestialitatem intelligi; quia his criminibus caro coniugis in alienam diuiditur, contra matrimonij fidem. Debet autè sodomia, & bestialitas completa esse, id est cum seminis effusione, aliàs non perficte in alienam carnem esset diuisio, neque consummata iniuria, neque sufficiens diuertendi causa. Quod à fortiori procedit in tactibus turpibus, pollutione, siue secum tantum, siue cum alio, vt aduertunt omnes Doctores. Ita ille, cui etiã adde Martinum Perez *de matr. disp. 6. cõl. 2. n. 8.* Præposit. *in 3. p. 9. §. de insol. matr. dub. 12. n. 94.* Hurtadum *disp. 11. diffic. 2. n. 8.* Quod confirmatur ex communi sententia omnium Doctorum dicentium, non esse bigamum, vel irregularem, si prior vxor, aut femina quam ducit, sit cognita sola copula extra vas, aut sodomiticè. Quia tunc non est diuisio carnis suæ in plures intra naturale vas aptum ad generationem; ergo idem dicendum est respectu diuortij, tamen si sodomia, & brutalitas sint horrenda crimina; ided non datur causam perpetui diuortij, quia verè per illa non diuiditur caro iuxta naturalem vsum aptum, & idoneum generationi.

3. Non est igitur recedendum à sententia negatiua, quidquid asserat Texeda, qui etiam animaduertere debebat opinionem Basilij Pontij *de matr. lib. 9. cap. 16. n. 5.* qui iudicat sibi verius, nec peccatum nefandum, nec brutalitatem esse causam perpetui diuortij. Probat, quia cum diuisio carnis in plures dicitur in iure esse causa diuortij, de ea intelligendum est, quæ iuxta vsum naturalem est. Idque probat, quia ea diuisione inducitur in iure Bigamia, & irregularitas. At nulla turpis coniunctio extra naturale vas bigamiam, & irregularitatem inducit ex bigamia ortam, vel vera, vel similitudinaria, vt manifestum est. Igitur tantum diuisio carnis, quæ iuxta naturalem vsum est, adulterij nomine intelligenda est. Et Molina *de Inst. tom. 4. tr. 3. disp. 95. n. 8.* asserit copulam sodomiticam habitam cum quodam tertio, etiam si consummata sit, non carere probabilitate maxima, non inducere causam diuortij, maximè si vxor passiuè se habeat in illo actu cum alio à marito suo. Sed sententia Sanchez est tenenda.

4. Hinc ex dictis colligitur non esse audiendum Texedam *loco cit. n. 19.* asserentem dari veram diuortij causam marito, cum cuius vxore alius pollutionem habuit inter crura, ipsa volente & consentiente; & ided si maritus probet factum, potest iure optimo intentare diuortium, & inde illam à se repellere. Ratio

Sup. hoc in Ref. not. præteritæ, §. Quod sit

Sup hoc inf. in Ref. 230.

Tom. 1. I.

Rt 3 tio